

Asia: VN/35716/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi puolustuskeksintöjen salassapidon turvaamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi puolustuskeksintöjen salassapidon turvaamisesta.

Lausunnonantaja pitää esityksen tavoitteita lähtökohtaisesti kannatettavina. Muutamissa kohdin lakiesitystä tai sen perusteluja voisi kuitenkin lausunnonantajan näkemyksen mukaan täsmentää. Lausunnonantaja esittääkin huomioinaan kunnioittaen seuraavaa.

Velvollisuus hakea patenttia ensiksi Suomessa on esityksessä sidottu patentinhakijan kotipaikkaan. Tämä selventää nykyistä tilannetta, jossa velvoitteen kohteena on ”Suomessa asuva keksijä tai hänen oikeudenomistajansa”. Lausunnonantaja haluaa kiinnittää huomiota siihen, että ensihakemuksen jättämisvelvoite voi perustua myös muuhun kytkökseen ko. maahan. Esimerkkeinä keksijän kansalaisuus (Kreikka), keksijän verotuksellinen asuinpaikka (Intia) tai keksinnön tekopaikka (Yhdysvallat). Kansainvälinen tai kansainvälisessä ympäristössä toimiva työnantaja voi siten kohdata ristiriitaisia velvoitteita arvioidessaan ensihakemuksen jättömaata. Lausunnonantaja ymmärtää, ettei näitä ristiriitoja voida Suomen lain keinoin tyhjentävästi ratkaista, mutta niitä olisi hyvä käsitellä lain esitöissä.

Esityksen mukaan Pääesikunta tekisi patenttihakemuksen salaamisesta valituskelpoisen hallintopäätöksen. Lisäksi Pääesikunnan tulisi purkaa tekemänsä salauspääätös heti, kun sen voimassapitäminen ei olisi välttämätöntä. Salauspääätöksen valituskelpoisuus on patentinhakijan oikeusturvan kannalta myönteinen ja välttämätön asia. Lausunnonantaja kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, ettei patentinhakijalle annettaisi esityksessä mahdollisuutta saattaa (lainvoimaista) salauspääätöstä uudelleen viranomaisen harkittavaksi, vaan salauspääätös pysyisi voimassa, kunnes Pääesikunta sen purkaisi. Tekniikan kehittyessä tilanteet voivat muuttua nopeastikin, ja keksinnön salaaminen voi tulla tarpeettomaksi. Pääesikunnan passiivisuus voisi tällöin estää patenttihakemuksen käsittelyn jatkamisen. Lausunnonantajan näkemyksen mukaan

patentinhakijalla tulisi olla mahdollisuus, salauspäätöksen ollessa voimassa, vaatia sen uudelleenarviointia ja saada vaatimukseensa valituskelpoinen päätös.

Lisäksi lausunnonantaja pyytää harkitsemaan, voisiko valitustie olla hallinto-oikeuden sijaan markkinaoikeus. Lausunnonantajan kokemuksen mukaan markkinaoikeudesta olisi paremmin löydettävissä keksintöihin liittyvä tekninen ja immateriaalioikeudellinen asiantuntemus.

Esityksen mukaan ehdotettu patenttihakemuksen salaamisenettely puuttuisi patentinhakijan omaisuuden suojaan vähemmän kuin voimassa olevan lain mukainen patentin pakkolunastus. Yleisesti ottaen näin varmasti onkin. Kuitenkin esimerkiksi lausunnonantajan kaltaiset tutkimuslaitokset eivät hae patenteja hyödyntääkseen niitä omassa toiminnassaan vaan lisensoidakseen niitä. Miten tällaisten tahojen taloudellinen asema on otettu huomioon? Esityksen mukaan patenttihakemukseen voitaisiin myöntää pakkolisenssi tulevan patenttilain 13 luvussa säädetyllä tavalla. Säännöksissä puhutaan patenttien, ei patenttihakemusten lisensoimisesta. Onko tarkoituksena siis mahdollistaa maanpuolustuskeksintöjen lisensoiminen, salassapitosäännökset huomioiden, vaikkei patenttia olisikaan vielä myönnetty? Lausunnonantajan kannalta tällainen mahdollisuus olisi tervetullut, mutta selvyuden vuoksi se tulisi eksplisiittisesti kirjata lakiin, esimerkiksi yleisempänä viittauksena patenttilain 13 luvun lisensointia koskeviin säännöksiin.

Esityksen 8 §:n mukaan salauspäätöksestä aiheutuneet vahingot korvattaisiin valtion varoista. Tulevan lain ja sen esitöiden valossa jää epäselväksi, milloin ja millä perusteella tällaisia korvauksia maksettaisiin. Lausunnonantaja pyytääkin harkitsemaan esityksen täsmentämistä tältä osin.

Samoin lausunnonantaja pyytää kunnioittavasti täsmentämään esityksen 10.2 §:ää. Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain soveltamisalasäännöksen (3 §) sitä sovelletaan yksityishenkilöihin ja yhteisöihin ainoastaan niiden käyttäessä julkista valtaa tai hoitaessa julkista hallintotehtävää. Esityksen 10.2 §:n mukaan mainittua lakia sovellettaisiin myös patenttiasiamieheen (mutta ei patentinhakijaan). Mitkä mainitun lain velvoitteista tulisivat tällöin koskemaan patenttiasiamiestä ja olisivatko ne voimassa vasta, kun patenttihakemusta koskeva salauspäätös on tehty? Tulisiko patentinhakijan ottaa tämä jotenkin huomioon valitessaan patenttiasiamiestä silloin kun keksintö voi potentiaalisesti olla puolustuskeksintö?

Viimeiseksi lausunnonantaja kiinnittää huomiota esityksen 4 §:ään, joka laajentaa patenttihakemuksiin (potentiaalisesti) tutustuvien henkilöiden piiriä merkittävästi. Esityksen mukaan tavoitteena on hyödyntää Puolustusvoimien eri yksiköiden asiantuntemusta laajemmin. Tämä tavoite on sinänsä ymmärrettävä ja kannatettava. Kuitenkin on huomioitava, että laajennuksen myötä patenttihakemuksiin pääsisi tutustumaan käytännössä koko Puolustusvoimien koko henkilökunta. Vaikka nämä henkilöt toimisivatkin virkavastuulla ja salassapitovelvollisuuden alaisina, lausunnonantajan huolena on patenttihakemusten pysyminen salaisina erityisesti silloin, kun arvioinnin lopputuloksena kyseessä ei ole puolustuskeksintö. Tällöin patenttihakemuksen salassapidolle ei olisi sotilaallisia perusteita, ja sen salassapidon muut perusteet saattavat olla

tuntemattomampia henkilöille, jotka eivät käsittele patenttihakemuksia säännöllisesti. Lausunnonantajan näkemyksen mukaan olisi hyvä, että patenttihakemuksiin saisi jatkossakin tutustua vain ennalta määrätty ja rajattu joukko Puolustusvoimien henkilökuntaa.

Lopuksi lausunnonantaja toteaa, että esitysluonnos on kokonaisuutena arvioiden kannatettava ja vastaa tunnistettuihin sääntelyn uudistamistarpeisiin. Edellä esitetyt huomiota koskevatkin ennen kaikkea yksittäisten säännösten tai niiden perustelujen täsmentämistä sekä patentinhakijoiden oikeusturvan ja taloudellisten etujen turvaamista. Lausunnonantaja toivoo, että sen esittämät näkökohdat otetaan huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

Hilka Tero
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy